

prima instanță – D. Stănilă
instanța de apel – Es. Ababei, Ad. Garbuz, G. Polivenco

DECIZIE

13 iulie 2016

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței,
judecători

Tamara Chișca-Doneva
Maria Ghervas
Iurie Bejenaru
Nicolae Craiu
Dumitru Mardari

examinând recursul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva lui Coca Boris privind încasarea sumei,

împotriva deciziei Curții de Apel Bălți din 29 februarie 2016 prin care s-a admis apelul declarat de Coca Boris și s-a casat integral hotărârea Judecătorei Bălți din 31 martie 2015 cu emiterea unei hotărâri prin care cererea de chemare în judecată înaintată de Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova a fost respinsă ca tardivă,

c o n s t a t ă:

La 27 iunie 2014 Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova a înaintat cererea de chemare în judecată împotriva lui Coca Boris prin care a solicitat încasarea de la Coca Boris în beneficiul Casei Naționale de Asigurări a sumei de 108 455.08, ca primită nelegitim.

În motivarea cererii au indicat că Coca Boris începând cu 01 decembrie 1999 a beneficiat nelegitim de pensia de invaliditate de gr. 2 din partea Casei Naționale de Asigurări pentru perioada 01 decembrie 1999 – 01 aprilie 2011 și a cauzat un prejudiciu material bugetului de stat în mărime de 121 422,08 lei.

Astfel, la momentul stabilirii pensiei respective a tăinuit despre faptul că este beneficiar și de pensia pentru vechime în muncă din partea Ministerului Apărării începând cu 01 august 1996.

Potrivit art. 11 din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 cu privire la pensiile de asigurări sociale prevede, în cazul în care asiguratul îndeplinește condițiile pentru obținerea mai multor categorii de pensii, el poate opta pentru o singură categorie.

Prin prisma articolului dat, Coca Boris nu era în drept să beneficieze concomitent de 2 categorii de pensii, una din partea Ministerului Apărării și alta din

partea Casei Naționale de Asigurări Sociale, însă urma să opteze doar pentru una singură.

Astfel, pîrîtul prin acțiunile sale a încălcat prevederile punctului respectiv și a beneficiat ilegal de pensie de invaliditate de gr. II și la momentul de față este obligat să ramburseze suma respectivă.

Conform Hotărîrii Guvernului nr. 929 din 15 august 2006 cu privire la Regulamentul privind modul de plată a pensiilor stabilite în sistemul public de asigurări sociale de stat, punctul 54 prevede că, sumele de pensii sau alocație plătite necuvenite și nerecuperate de la beneficiar în legătură cu stabilirea neîntemeiată, stabilirea cu domiciliul în străinătate, expirarea termenului de stabilire, se urmăresc pe cale judiciară.

Mai mult ca atît, prin cererea sa, din 18 mai 2012 Coca Boris și-a asumat obligațiunea de a rambursa benevol suma de 121 422,08 lei, și pînă la depunerea cererii de chemare în judecată a întors 13 000 lei, ultima plată fiind în noiembrie 2012 și mai are o datorie de 108 422,08 lei.

Totodată, au menționat că, Casa Teritorială de Asigurări Sociale Bălți cît și Casa Națională de Asigurări Sociale s-au adresat cu o scrisoare către pîrît pentru achitarea benevolă a sumei respective, la care pînă în prezent nu s-a întreprins nimic.

Prin hotărîrea din 31 martie 2015 Judecătoria Bălți a admis cererea de chemare în judecată înaintată de Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova și a încasat de la Coca Boris în beneficiul Casei Naționale de Asigurări Sociale, suma pensiei primite necuvenit în mărime de 108 422, 08 lei și a cheltuielilor de judecată în mărime de 160 lei și taxa de stat în mărime de 3 252,66 lei (f.d. 90, 93-94).

Nefiind deacord cu hotărîrea Judecătoriei Bălți din 31 martie 2015, la 21 aprilie 2015, Coca Boris a depus cerere de apel prin care a solicitat anularea hotărîrii Judecătoriei Bălți din 31 martie 2015 cu pronunțarea unei noi hotărîri prin care să fie respinsă cererea de chemare în judecată (f.d. 96).

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 29 februarie 2016, s-a admis apelul declarat de Coca Boris și s-a casat integral hotărîrea Judecătoriei Bălți din 31 martie 2015 cu emiterea unei noi hotărîri prin care cererea de chemare în judecată înaintată de Casa Națională de Asigurări Sociale s-a respins ca tardivă (f.d. 163-166).

În motivarea deciziei, Curtea de Apel a relevat că, dreptul la acțiune a reclamantului a apărut la 01 aprilie 2011, dat fiind faptul că la acel moment Casa Națională de Asigurări Sociale a cunoscut cu certitudine despre faptul că Boris Coca beneficiază de două categorii de pensii, încetînd să-i calculeze și să-i achite pensia de invaliditate, însă a înaintat cererea de chemare în judecată la 27 iunie 2014, nesolicitînd repunerea în termen.

De asemenea, Curtea a constatat că, ținînd cont de faptul că reclamanta a pretins la apărarea unui drept încălcat prin plata unor sume periodice necuvenite în perioada 01 decembrie 1999 – 01 aprilie 2011, iar acțiunea a înaintat-o la 27 iunie 2014, cu certitudine reclamanta nu și-a realizat dreptul pretins în termenul stabilit.

Nefiind neacord cu decizia Curții de Apel Bălți din 29 februarie 2016, la 24 mai 2015, Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova a depus cerere de recurs prin care a solicitat casarea deciziei Curții de Apel Bălți din 29 februarie 2016 și menținerea hotărîrii Judecătoriei Bălți din 31 martie 2015.

În motivarea cererii de recurs recurenta a indicat că la emiterea deciziei, instanța de apel nu a constatat și elucidat pe deplin circumstanțele care au importanță pentru soluționare pricinii în fond. Au fost încălcate și aplicate eronat normele de drept material.

Astfel, au înaintat în conformitate cu art. 11 din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 cu privire la pensiile de asigurări sociale de stat, o cerere de chemare în judecată prin care au solicitat încasarea din contul lui Coca Boris a sumei de 121 422, 08 lei, reieșind din faptul că a beneficiat nelegitim de pensie de invaliditate de gr. 2 din partea Casei Naționale de Asigurări pentru perioada de 01 decembrie 1999 – 01 aprilie 2011.

Potrivit Hotărârei Guvernului RM nr. 929 din 15 august 2006 prin care a fost aprobat Regulamentul privind modul de plată a pensiilor stabilite în sistemul public de asigurări sociale de stat și alocațiilor sociale de stat, în punctul 54 se statuează că, sumele de pensie sau alocație plătite necuvenit și nerecuperate de la beneficiar în legătură cu stabilirea domiciliului în străinătate, expirarea termenului de stabilire, se urmăresc pe cale judiciară.

De asemena, a relevat că, sunt neîntemeiate argumentele lui Coca Boris precum că Casa Națională de Asigurări a știut despre faptul că dumnealui este pensionar din partea Ministerului Apărării și urma să transmită cotorul medical instituției respective.

Casa Națională de Asigurări Sociale nicidecum nu putea cunoaște acest fapt, dintr-un simplu motiv că angajații structurilor de forță singuri își stabilesc toate prestațiile sociale și nu au nici o tangență cu organele asigurării sociale.

Mai mult ca atât, Casa Națională de Asigurări Sociale stabilește pensiile persoanelor care au avut de suferit în urma avariei de la Cernobîl și toate aceste persoane nu au statut de militar și din aceste considerente ele se deservesc la structurile teritoriale.

Totodată au invocat că, însăși Ministerul Apărării prin scrisoarea sa din 26 ianuarie 2002 nr. 44/68 a solicitat recurentului să-i informeze despre restituirea sumei pe contul Casei Naționale de Asigurări Sociale.

Prin cererea sa din 18 mai 2012 Coca Boris și-a asumat obligațiunea de a rambursa benevol suma de 121422,08 lei, și pînă la depunerea cererii de chemare în judecată a restituit suma de 13 000 lei, ultima plată fiind în noiembrie 2012 deci datoria constituie 108 422,08 lei.

Respectiv, Casa Teritorială de Asigurări Sociale Bălți a suspendat plata pensiei de invaliditate stabilită lui Coca Boris începînd cu data de 01 aprilie 2011 pînă la clarificarea situației.

Ulterior la 26 ianuarie 2012 au fost informați că intimatul beneficiază de pensie pentru vechime în muncă începînd cu 01 august 1996 din partea Ministerului Apărării.

Reieșind din situația creată și depistîndu-se că dnul Coca Boris a primit nelegitim pensia din partea bugetului de asigurări sociale, s-a luat decizia de a-l informa despre necesitatea rambursării sumei primite neîntemeiat în mod benevol.

La 18 mai 2012 intimatul s-a prezentat la sediul Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Bălți pentru a clarifica situația și a depus o cerere precum că își asumă obligația să ramburseze suma de 121 422,08 lei pentru perioada 01 decembrie 1999 –

31 martie 2011 plătită neîntemeiat sub formă de pensie de invaliditate de gr. II și tot în aceeași zi efectuează plata în sumă de 6000 lei, fapt confirmat prin bonul de plată emis de către Banca de Economii.

Următoarele plăți au fost efectuate la 29 august 2012 în sumă de 5000 lei și la 06 noiembrie 2012 în mărime de 2000 lei fapt confirmat prin scrisorile emise de către Casa Teritorială de Asigurări Sociale Bălți și ridicate de către Coca Boris care erau prezentate Băncii de Economii cu indicarea rechizitelor bancare pentru efectuarea transferului.

După luna noiembrie 2012 nu a mai fost efectuată nici o achitare și astfel atât Casa Națională de Asigurări Bălți cât și Casa Națională de Asigurări Sociale s-au adresat iarăși cu cereri către intimat privind achitarea sumei restante în mărime de 108 422,08 lei, însă toate aceste cereri au fost ignorate.

La 25 iunie 2014 a fost nevoiți să depună o cerere de chemare în judecată privind încasarea acestei sume în mod forțat.

Deci prescripția extinctivă începe a curge din data de 06 noiembrie 2012 de când a fost efectuată ultima plată și nu din 01 aprilie 2011 așa cum afirmă instanța de apel.

Cu referire la termenul de depunere a recursului, instanța de recurs constată că, dispozitivul deciziei a fost emis de Curtea de Apel Bălți la 29 februarie 2016.

Prin scrisoarea nr. 8900 Curtea de Apel Bălți a expediat părților copia deciziei la 22 aprilie 2016 (f.d. 167), iar potrivit avizului de recepție (f.d. 168) Casa Națională de Asigurări Sociale a primit copia deciziei la 27 aprilie 2016.

Cererea de recurs a fost depusă la 24 mai 2016, respectiv, recursul este depus în termenul prevăzut de lege.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale. Respectiv, recursurile se consideră depuse în termenul prevăzut de lege.

Potrivit art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători poate decide invitarea unor participanți sau reprezentanți ai acestora pentru a se pronunța asupra problemelor de legalitate invocate în cererea de recurs.

Verificând temeiurile recursului, pe baza materialelor din dosar, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul este întemeiat și urmează a fi admis cu casarea deciziei Curții de Apel Bălți din 29 februarie 2016 și restituirea pricinii spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată din următoarele considerente.

Potrivit art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept, să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

La 03 ianuarie 2000 Coca Boris a depus cerere de acordare a pensiei de invalid de gradul 2 la Comisia pentru stabilizarea pensiilor și indemnizațiilor (f.d.6).

Prin scrisoarea nr. 44/68 din 26 ianuarie 2012 Ministerul Apărării a informat Casa Națională de Asigurări Sociale că Coca Boris se află la evidență ca pensionar al

Ministerului Apărării și primește pensia pentru vechime în muncă începând cu 01 august 1996 (f.d. 7).

La 01 iunie 2012 Casa Națională de Asigurări Sociale prin scrisoarea nr. II-03/04-4782 a informat Centrul Teritorial Militar Bălți despre trecerea lui Coca Boris la pensia de invaliditate pe linia Ministerului Apărării al Republicii Moldova (f.d. 8).

Conform certificatului de calculare a sumelor plătite necuvenit Coca Boris a primit neîntemeiat pe perioada 01 decembrie 1999 – 31 martie 2011, suma de 121 422,08 lei (f.d. 8, pe verso).

Prin cererea din 18 mai 2012 Coca Boris a recunoscut că a primit neîntemeiat pensia de la Casa Națională de Asigurări Sociale în sumă de 121 422,08 lei și s-a obligat lunar de a restitui suma primită (f.d. 7, pe verso).

Potrivit ordinului de încasare a numerarului nr. 1 din 23 mai 2012 Coca Boris, a achitat pe contul Casei Naționale de Asigurări Sociale suma de 6000 lei (f.d. 81), însă pînă la 06 noiembrie 2012 a mai achitat încă 7000 lei, în total achitînd suma de 13 000 conform celor afirmate de către recurent și confirmate de intimat.

Conform procesului-verbal nr. 2 din 16 ianuarie 2014 al ședinței Casei Teritoriale de Asigurări Sociale privind recuperarea sumelor plătite fără temei cu titlu de pensii și/sau alocație s-a decis ca suma de 121422, 08 lei, plătită fără temei ca urmare a tănuirii faptului de către Coca Boris, că este beneficiar de pensie al Ministerului Apărării, urmează să fie recuperată în rate din pensie pînă la recuperarea integrală pe contul Casei Naționale de Asigurări Sociale a datoriei în sumă de 121 422,08 lei (f.d. 9).

Prin scrisoarea nr. X-01/09 din 16 ianuarie 2014 Casa Teritorială de Asigurări Sociale Bălți a solicitat lui Coca Boris să se prezinte la Casata Teritorială de Asigurări Sociale Bălți pînă la 25 ianuarie 2014 pentru a concretiza termenii de restituire a pensiei primite nelegitim de către Coca Boris.

În conformitate cu art. 2 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, dreptul la pensie îl au asigurații domiciliați în Republica Moldova, precum și persoanele care, la data stabilirii pensiei, nu au calitatea de asigurat, dar îndeplinesc condițiile prevăzute de prezenta lege. El se exercită, în condițiile legii, prin sistemul public de asigurări contra riscurilor sociale reprezentate de pierderea capacității de muncă (datorită vârstei înaintate, invalidității) sau de pierderea susținătorului. Articolul 9 din Legea respectivă, statuează că, în sistemul public, se acordă următoarele categorii de pensii, pensie pentru limită de vîrstă, pensie de invaliditate, pensie de urmaș.

Tot în acest context, art. 11 din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 prevede că, în cazul în care asiguratul îndeplinește condițiile pentru obținerea mai multor categorii de pensii, el poate opta pentru o singură categorie.

În speță s-a constatat că Coca Boris dispunea de pensie pentru limită de vîrstă obținută de la Ministerul Apărării și pentru pensie de invaliditate percepută de la Casa Națională de Asigurări Sociale.

Astfel, conform prevederilor legale, Coca Boris urma să opteze pentru una din cele 2 pensii obținute, or acesta pe perioada de 01 decembrie 1999 – 31 martie 2011 a beneficiat de ambele pensii calculate și achitate.

În ședința de judecată din 09 februarie 2016, reprezentantul apelantului, avocatul Pîrlițanu N., a invocat expirarea termenului de prescripție relevând că Casa Națională de Asigurări Sociale a cunoscut despre faptul dat la 01 aprilie 2011, iar s-au adresat în judecată în iulie 2014, fără solicitarea repunerii în termen (f.d. 16).

În acest sens, instanța de recurs, reține că, potrivit art. 267 alin. (1) din Codul civil, termenul general în interiorul căruia persoana poate să-și apere, pe calea intentării unei acțiuni în instanță de judecată, dreptul încălcat este de 3 ani.

Conform art. 272 alin. (1) din Codul civil, termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data nașterii dreptului la acțiune. Dreptul la acțiune se naște la data cînd persoana a aflat sau trebuia să afle despre încălcarea dreptului.

Respectiv, instanța de recurs urmează să constate momentul în care recurentul a aflat despre încălcarea dreptului de către Coca Boris.

Potrivit materialelor cauzei, Casa Națională de Asigurări Sociale a fost informată despre faptul că Boris Coca este pensionar al Ministerului Apărării și primește pensia pentru vechimea în muncă la 26 ianuarie 2012.

Însă, potrivit scrisorii nr. 01 iunie 2012 Casa Națională de Asigurări Sociale a informat Ministerul Apărării că plata pensiei de invaliditate este suspendată începînd cu 01 aprilie 2011 (f.d. 8), respectiv, 01 aprilie 2011, reprezintă momentul în care recurentul a aflat despre încălcarea dreptului său și reprezintă, momentul nașterii dreptului la acțiune.

Totodată, art. 277 alin. (1) lit. b) din Codul civil, prevede că, *cursul prescripției extinctive se întrerupe în cazul în care debitorul săvârșește acțiuni din care rezultă că recunoaște datoria. Alineatul (2) al articolului în cauză, statuează că, după întreruperea cursului prescripției extinctive, începe să curgă un nou termen. Timpul scurs pînă la întreruperea cursului prescripției extinctive nu se include în noul termen de prescripție extinctivă.*

În acest sens, instanța de recurs reține că, prin cererea din 18 mai 2012, Coca Boris a recunoscut existența datoriei și s-a obligat să achite lunar datoria față de Casa Națională de Asigurări Sociale.

Mai mult ca atît, Coca Boris a achitat în contul Casei Naționale de Asigurări Sociale suma de 13 000 lei, ultima rată fiind achitată la 06 noiembrie 2012.

Luînd în considerație cele stipulate supra, instanța de recurs conchide că, Curtea de Apel Bălți a respins cererea de chemare ca tardivă, calculînd momentul apariției dreptului la acțiune din 01 aprilie 2011, însă nu s-a expus asupra circumstanțelor ce țin de recunoașterea datoriei și achitarea parțială a acesteia, pînă în noiembrie 2012, luînd în considerație art. 277 Cod civil și că cererea de chemare în judecată a fost depusă la 27 iunie 2014.

Instanța de recurs consideră, că aceste circumstanțe sunt importante pentru soluționarea cauzei în fond, iar prin pronunțarea unei decizii prin care s-a respins cererea de chemare în judecată ca tardivă, s-a limitat dreptul părților la un dublu grad de jurisdicție.

Curtea de la Strasbourg consideră că, în măsura în care dreptul de a ataca o hotărîre judecătorească este prevăzut în legislația unui stat parte la Convenție, instanța de apel este chemată, conform acelorași prevederi din Convenție, să soluționeze

cauza, respectând toate condițiile instituite de art. 6 pct. 1. (cauza Delcourt contra Belgiei).

Conform, art. 357 alin. (1) din Codul de procedură civilă, hotărârile susceptibile de apel pot fi atacate, pînă a rămîne definitive, în instanță de apel care, în baza materialelor din dosar și a celor prezentate suplimentar, *verifică corectitudinea constatării circumstanțelor de fapt ale pricinii, a aplicării și interpretării normelor de drept material*, precum și respectarea normelor de drept procedural, la judecarea pricinii în primă instanță.

Articolul 373 alin. (1), (2) și (4) din Codul de procedură civilă, prevede că, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărîrii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărîrea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces. *Instanța de apel nu este legată de motivele apelului privind legalitatea hotărîrii primei instanțe, ci este obligată să verifice legalitatea hotărîrii în întregul ei.*

Respectiv, legislația națională, garantează persoanei dreptul la un dublu grad de jurisdicție, iar prin respingerea cererii ca tardivă fără constatarea circumstanțelor de fapt și examinarea cauzei în fond, se încalcă dreptul la dublu grad de jurisdicție, protejat de art. 6.1. al Convenției europene pentru protecția drepturilor omului.

Totodată, Curtea de Apel Bălți a constatat că, reclamanta a pretins la apărarea unui drept încălcat prin plata unor sume periodice necuvenite în perioada 01 decembrie 1999 – 01 aprilie 2011, iar acțiunea a înaintat-o la 27 iunie 2014, respectiv reclamanta nu și-a realizat dreptul la acțiune în modul cuvenit.

În acest sens, instanța de recurs conchide, că potrivit pct. 54 din Hotărîrea Guvernului nr. 929 din 15 august 2006 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de plată a pensiilor stabilite în sistemul public de asigurări sociale de stat și alocațiilor sociale de stat, sumele de pensie sau alocație plătite necuvenit și nerecuperate de la beneficiar în legătură cu stabilirea neîntemeiată, stabilirea cu domiciliul în străinătate, expirarea termenului de stabilire, se urmăresc pe cale judiciară.

În același timp, art. 267 alin. (1) din Codul civil, prevede că, termenul general în interiorul căruia persoana poate să-și apere, pe calea intentării unei acțiuni în instanță de judecată, dreptul încălcat este de 3 ani. Conform, art. 35 din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998, plata stabilită și neîncasată la timp se plătește retroactiv pe o perioadă de cel mult 3 ani pînă la data solicitării.

Pensia necuvenită a fost primită pentru perioada de 01 decembrie 1999 – 01 aprilie 2011, în sumă de 121 422,08 lei. Suma de 13 000 a fost restituită de către Coca Boris, însă nici instanța de apel, nici instanța de fond nu a constatat pentru care perioadă s-a achitat datoria, luînd în considerație că pensia a fost achitată periodic într-o perioadă de 11 ani.

Din considerentele menționate și având în vedere cele constatate și deoarece eroarea judiciară în cauză nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a casa integral decizia instanței de apel și de a restitui pricina la rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

La rejudecarea pricinii instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și, rejudecând pricina, să emită o hotărâre întemeiată și legală.

În conformitate cu art. 445 alin. (1), lit. c) Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova.

Se casează decizia Curții de Apel Bălți din 29 februarie 2016 adoptată în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva lui Coca Boris privind încasarea sumei, cu restituirea pricinii la rejudecare în ordine de apel la Curtea de Apel Bălți, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,

judecători

Tamara Chișca-Doneva

Maria Ghervas

Iurie Bejenaru

Nicolae Craiu

Dumitru Mardari